

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

22. An si quis lusit cum filiofamilias, & lucratus est summam, , quam in
toto anno ille perdere potest, possit sine alia inquisitione illud lucrum
retinere sine onere restitutionis? Et si collusor ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76413)

recessit filiusfamilias, & se contulit ad domum, alteraque die ad ludendum rediit, licet de subtilitate Iuris non possit ludere totum, quod lucratus est, quia filiusfamilias patri acquirit, at si ludat cum eodem a quo lucratus est, & perdat, de aequitate conscientiae, potest alter compensare id, quod perdidit, & sic non tenetur restituere hoc quod lucratus est. Ratio, quia aequitati rationis innititur; quod si patri filius acquirit in ludo, quod etiam si totidem perdidit cum eo, a quo lucratus fuerat, eius collator possit cum hoc ultimo lucro sibi recompenare totidem quae perdidit, ex aequitate enim naturali patet qui sentit hoc commodum debet etiam sentire hoc onus.

6. Imò videtur quod filiusfamilias possit cum quocunque voluerit, ludere, & perdere totam illam quantitatem quam ludo lucratus est, semel cum eo, quod ipse poterat alius ludere. Ratio, quia licet totum illud lucrum cedat statim patri, at hic aequitas non extert, quae in eodem extat, qui perdidit, ut quod amisit lucratur, est tamen voluntas interpretatiua patris, quando enim concessit tacite, vel expresse filio facultatem aliquid ludendi, videtur tacito consensu dare illi facultatem ad ludendum totum lucrum, ut docet Bañez 2. 2. q. 32. a. 7. fol. 1179. §. respondetur. Et haec omnia docet etiam Sanchez in Opusc. tom. 1. lib. 1. c. 8. dub. 8. n. 2. & 3.

7. Nec deseraim etiam hic apponere verba Hurtadi de iust. disp. 8. diff. 8. ubi ita asserit: Obseruandum est filiumfamilias, aut alium tantum potentem perdere, v. g. quatuor, non posse vno iactu, seu vna manu cum vno solo valide lucrari, nisi quatuor, nisi alter collator, ob maiorem suam industriam, aut ob aliam rationabilem causam cedat, quia alius contractus ludi non esset aequalis & iustus. Cum duobus verò collutoribus poterit lucrari duplum, & cum tribus triplum, & sic cum reliquis, a quolibet tantam quantitatem, quantum ipse potest perdere, & reliquis iactibus, seu manibus poterit lucrari tantum quantum in eis iactibus habuerit, etiam ratione lucri acquisitam in prioribus iactibus. Quod etiam credimus verum in filiofamilias, & quia id quod lucratur sibi & non patri lucratur, sicut sibi perdit, & non patri, quia pater non tenetur soluere quod filius perdidit: & quia vsum fructum illius lucri, qui ad patrem pertinet, censetur pater filio condonare, dum aliud non expresse fecerit: & non solum vsum fructum lucri in eodem lucro acquisiti, sed etiam in antecedentibus, & ob id filius non solum poterit valide exponere ludo, quod in prioribus manibus eiusdem ludi lucratus est, sed etiam quod in prioribus ludis. Ita Hurtadus. Vide etiam Amicum tom. 5. de iust. disp. 28. sect. 4. n. 37. & Syluium in 2. 2. q. 168. art. 3.

RESOL. XXI.

Quidam filiusfamilias, qui parum poterat perdere, lucratus est magnum pecuniarum summam, cum postea ad Sacramentum Penitentiae accederet, noluit illum Confessarius absolvere, nam assererat non posse plus lucrari, quam posset perdere, quae fuerunt à me postea, an re vera dictum penitens teneatur ad aliquam restitutionem?

Et quid, si collator sciebat esse filiumfamilias? Et explanatur posse filiumfamilias vigesimam partem alimenterum, quae annue suppeditantur, alienare, & ludere, & hoc extenditur ad omnes alias pecunias, quas forte per ludum non solum illicitum, sed etiam licitum, filiusfamilias fuerit lucratus. Ex part. 1. tract. 8. Ref. 67.

Respondi, opinionem Confessarii tenuisse plures Doctores, ut Sotum in 4. q. 5. a. 2. Aragonium in 2. 2. q. 32. a. 7. Alcozer tract. de ludo, c. 16. Com. V I.

mitolum in respons. moral. lib. 3. q. 9. n. 5. Castrum de lege poenali, lib. 2. c. 2. Couarruuiam in reg. peccatum, p. 2. §. 4. n. 4. & alios quamplures. Et ratio est: nam, ut ait Comitolum, id fert natura ludi, ut aequa sit vtriusque ludentis conditio: sed in nostro casu contractus non est aequalis ex vtraque parte: ergo, &c.

2. At ego existimo, contrariam sententiam cum Lopez p. 1. instruat. c. 183. conel. 1. & Sanchez in summ. tom. 2. lib. 7. c. 19. n. 86. esse probabilem; & sic supradictum minorem posse deponere conscientiam, & non restituere. Authores, qui tuerent hanc opinionem, hi sunt: Nauarrus in Manuali, c. 20. n. 12. Grassius in suis dec. p. 1. lib. 2. c. 12. num. 6. Philarchus de offic. Sacerd. tom. 2. part. 2. lib. 5. c. 2. Beia in suis respons. part. 1. cas. 61. Toletus lib. 5. c. 27. n. 4.

3. Adde etiam, quod in nostro casu, ut ipsa pars mihi assererat, colludens sciebat illum esse filiumfamilias, & sic videtur cessasse iuri suo, ut obseruat Sayrus in clau. Regia, lib. 1. c. 12. n. 9. Hentig. lib. 7. de Indul. c. 35. n. 6. Vega in sum. to. 2. c. 13. cas. 3. Sa. v. Ludus, n. 6. Azor. p. 3. lib. 5. c. 29. quast. 56. & 57. Bonac. de contr. disp. 2. q. 3. punct. 2. n. 13. & alij: unde non tenetur restituere quantum tantam quantitatem pecuniae perdere non poterat, quantum lucratus est: nam volenti, & consentienti non fit iniuria: quidquid in contractum asserat Sanch. in sum. to. 2. l. 7. c. 19. n. 87. & Io. Salas in de ludo, dub. 13. n. 3. putant enim illos, qui ludunt cum eo, qui alienare non potest, non consentire libere in eius lucrum; sed, quia non possunt aliter ludere, suaeque cupiditati satisfacere: & ideo non est dicendum velle iuri suo cedere.

4. Sed contraria opinio est tenenda, etiam si pecunia sic lucrata à minore esset in magna quantitate, contra Barth. à S. Faustio in Spec. Confessi. disp. 32. q. 18. n. 4. & Rebelliū de oblig. iust. p. 2. lib. 12. q. 5. sect. 1. n. 4. & alios: nam Doctores supracitati absolute asserunt, colludentes cum minoribus scienter, cedere iuri suo, patique inaequalitatem contractus: & sic Bañez in 2. 2. q. 32. a. 7. conel. 3. ait pupillum habentem tantum viginti aureos, posse lucrificare centum, imò mille ducatos.

5. Nota etiam contra Comitolum ubi supra, posse filiumfamilias vigesimam partem alimenterum, quae annue suppeditantur, alienare, & ludere. Ita Valentia in 3. §. Tertio. disp. 5. q. 6. punct. 6. Sot. ubi supra. Molina in 2. disp. 242. Molfesius in 2. 2. q. 12. c. 21. n. 70. Nauarrus c. 20. n. 12. Lef. lib. 2. c. 26. dub. 5. n. 38. Bañez, & Barth. à S. Faustio q. 19. & 20. & Salas dub. 9. n. 8. ubi supra. Quorum doctrina extenditur etiam ad omnes alias pecunias, quae forte per ludum non solum illicitum, sed etiam licitum filiusfamilias fuerit lucratus, ut vult Malderus in 2. 2. tr. 1. c. 13. dub. 5. Sayrus in clau. Regia, lib. 1. c. 12. n. 14. Salas dub. 13. n. 5. Bañez, & Rebelliū sect. vlt. n. 16. locis cit. contra Armillam, v. Ludus, n. 8. & alios negantes, eo fundamento: quia lucrum, quod reportat filiusfamilias à ludo, numeratur inter bona profectitia: sed in dispensandis bonis profectitiis filius pendet à patre: ergo, postquam, v. g. semel lucrificerit decem aureos non poterit amplius ludere sine patris licentia. Sed ad hoc argumentum respondetur, quod quando pater concedit filio copiam exponendi aliquam summam pecuniae in ludo, tacite etiam concedit copiam exponendi omne lucrum, quod inde reportabit, iuxta leges ludi: ergo.

6. Ad argumentum verò Comitoli, in principio positum, respondeo cum Bañez, quod aequalitas requisita in ludo ex parte vtriusque, non est alia, nisi quod vterque collutor sit dominus illius pecuniae, quam exponit, & spondet: sed in casu nostro filiusfamilias habet liberam administrationem illius pecuniae, quam periculo exponit, non secus atque alter: ergo.

RESOL. XXII.

An si quis ludis cum filiofamilias, & lucratus est summam,

et & in §. Vnde.

Sup. hoc sup. in Ref. 16. recitantur in

Sup. hoc in Ref. prectio.

mam, quam in toto anno ille perdere potest, possit sine alia inquisitione illud lucrum retinere sine onere restitutionis?

Et si collusor lucratus est super summam, quid teneatur restituere?

Et notatur, quod quando pater, vel vir dicit velle, ut non ludant, non intelligitur tamen velle in totum fores illis claudere, sed ad moderandum ne summam quantitatem ludant. Ex p. 7. tr. 9. Ref. 10.

§. 1. **R**esolutionem huius dubij inuenies apud Sanchez in *Opusc. 1. 1. lib. 1. c. 8. sub. 7. n. 6.* vbi sic ait: Nota aliquos sentire non posse filium familias totam illam quantitatem, quam diximus esse moderatam, verbi gratia, quatuor, vel quinque aureos ludere vna vice, etiam si animum habeat non ludendi iterum in toto anno, & velit cedere iuri suo, sed quod possit hodie ludere duos, vel tres argenteos, & alio die totidem, &c. Ratio, quia hanc licentiam nos arbitramur ex quadam aequitate & voluntate interpretatiua patris: illa autem est vt filius recreeur per totum annum. Vnde infertur, quod qui ab illo lucratur vna vice triginta argenteos, teneatur restituere, licet filius non soleat alias ludere. Hec quidam neotericus valde doctus. Sed probabilius est posse, quia potest cedere iuri suo sumendi illam recreationem per totum annum; sedus quando habet consuetudinem ludendi cum aliis; quia tunc si ego scirem quod cum aliis non amisit illam quantitatem, quam potest perdere, si lucratus ab eo fuero, non teneor restituere; sedus si scirem amisisse; & ita qui ab istorum aliquo lucratur congruo modo, citre tenetur ab eo, vel ab alio, a quo scire poterit, quid talis eo anno amisit, quia si antea perdidit quod poterat ludere, tenetur restituere lucrum; & si hoc sciri non potest, eo quod qui perdidit absens sit, aut alia de causa, bene poterit id retinere, quia melior est conditio possidentis. Sic nonnulli docti recentiores Magistri. Ita Sanchez, cui nouissimè adhaeret Eminentissimus Dominus meus Cardinalis de Lugo de *inst. 1. 2. disp. 32. sect. 2. §. 1. n. 22.*

2. Dicendum est igitur collusorem in tali casu si scire non possit, retinere posse lucrum, quia melior est conditio possidentis. Et quidem datum mihi videtur in dubio lucrantem obligare, quia alioquin, etiam si vnum solum aureum lucratus esset, deberet illum restituere, ne fortè iam priùs totam summam quam poterat amittere amisisset. in aliis ludis: imò & quicumque ab eo elemosynam, vel dona aliqua acciperet, deberet ob eandem causam reddere. Quando ergo non constat ex circumstantiis periculum probabile, quod iam in eo casu summam licitam excederet, non videtur praesumendum delictum, sed potius quod licite alienauerit.

3. Nota tamen hic obiter, quod aliqui quaerunt, an si collusor lucratus sit supra summam, quam filius familias ludere potest debeat totum lucrum restituere, an solum excessum supra id, quod ludere poterat? Alcozer *lib. de Ludo, c. 10.* affirmat restituendum totum, & in simili consentit Ioannes Medina de *Restit. 9. 10.* quia totus ludi contractus redditur tunc vitiosus. Melius tamen alij dicunt, solum excessum restituendum, quia quoad illum solum vitiat contractus. Ita Sanchez; & Cardinalis de Lugo *locis citatis. ille n. 7. hic n. 23.*

4. Notandum est etiam hic, quod quando pater, vel vir dicit velle, ut non ludant; non intelligitur tamen velle in totum fores illis claudere, sed ad moderandū, & ne nimiam quantitatem ludant. Et sic possunt quid moderatum ludere: at si expresse contradicerent, etiam ad rem nimiam, licet quoad elemosynas, non possent tunc vxor, at quoad ludum credo posse non tantam quantitatem, vt dixi, sed aliqualem; quia dare elemosynam est opus supererogationis, & non pertinet ad necessitatem vitae humanae; at aliquis ludus videtur pertinere ad hanc necessitatem, & sic pater, vel vir tenetur

Sup. hoc pro
filiofamilias
sup. in Ref.
17. & in alio
§. eius not.
& pro vxore
infra in Ref.
seq.

confentire. Ita Sanchez vbi supra n. 5. cui adde Hurtadum de *inst. disp. 8. diff. 8.*

RESOL XXIII.

An vxor possit ludere, in scio aut inuito marito?
Et quam autem quantitatem possit vxor in ludo insumere, sine expressa viri facultate, aut illo renuente?

Et in textu huius Resolutionis adducuntur septem casus, in quibus qui ludit cum muliere coniugata possit retinere lucrum sine onere restitutionis. Ex p. 7. tr. 9. Ref. 11.

§. 1. **A**D hoc dubium sic respondet Dicastillus *lib. 2. tr. 18. disp. 5. dub. 9. n. 59. & 60.* Afferendum est posse vxorem in scio, vel etiam inuito marito aliquid ludendo insumere ex praedictis bonis, quia ius habet insumendi aliquid pro honesta sui recreatione, & ita quidem si hoc iure non caret filij, & ferui, cur illo careat vxor, cuius magis sunt propria illa bona pro tempore matrimonij, quæ maritus administrat, quam filiorum & feruorum? Quapropter, si hoc vxori omnino maritus prohibeat, non est rationi consonum. Quæ verò ab vxore sunt marito irrationabiliter inuito, non omnia casta sunt & irrita.

2. Quam autem quantitatem possit vxor ludo insumere sine expressa viri facultate, aut illo renuente, non potest generaliter pro omnibus definiti. Id solum affirmauerim, posse illam ludo insumere pecuniam quantitatem, quam vxores aliae similis conditionis, tam quoad statum, quam quoad facultates regulariter insumere solent in recreationibus. Ita Dicastillus, cui etiam adde Hurtadum de *inst. disp. 8. diff. 8.* vbi sic ait: Vxor non potest licite, nec valide absque consensu saltem praesumpto mariti bona mariti ludo perdere, nec bona vtriusque communia; & in Castella, nec bona sua paraphernalia; bene tamen hæc in terris subditis Imperio, potest tamen licite, & valide, etiam ex bonis mariti quando aliam non habet quantitatem, attentis eorum statu, & diuitiis mariti, moderatam ludere, adhuc expresse dissentiente marito, quia id pertinet ad decentem statum vxoris, quem maritus sustentare tenetur, vt aduertunt Sancius *vbi supra*, & plures alij. Hæc Hurtado; vide etiam Amicum *tom. 5. de inst. disp. 28. sect. 4. n. 34.* Molinam *disp. 520.* Nauarram de *Restit. lib. 2. c. 2. p. 2. dub. 6. n. 87.*

3. Igitur ego puto, quod qui ludit cum muliere coniugata potest retinere lucrum in septem casibus. Primo, quando vxor ultra dotem habet bona paraphernalia, quorum dominium, & administratio ad ipsam pertinet. Secundo, quando maritus expresse aliquas pecunias concedit vxori, vt eas pro libito expendat. Tertio, quando maritus aliquam pecuniam summam vxori concedit vt ornatiùs, & comptiùs sese induat, & ipsa restrictiùs viuendo ex his aliquid subtrahit. Quarto, quando maritus scienter permittit, vt aliquid pecuniae ludo exponat. Quinto, quando vxor habet administrationem bonorum. Sexto, quando vxor sua priuata industria, & labore acquirit, & lucratur postquam muneri suo, & curæ domesticæ plenè satisfecit. Septimo, & vltimo, quando vxor ludit ac perdit ludendo, eo more quo ceteræ coniugate feminae conditionis eiusdem, & status solent ludere. Nec maritus potest id ei prohibere, quia ob dotem, & societatem bonorum contractum illi debetur congrua, & competens sustentatio, quæ sanè comprehendit sumptus omnes ad ea omnia, quæ mediocres sui status, & conditionis solent insumere, etiam ad competentem, & honestam oblectationem. Vide Molinam *disput. 520.* Villalobos in *sum. tom. 2. tract. 28. diff. 5. n. 3.* Caspelin. in *Curs. Theol. 102. tr. 18. disp. 8. sect. 3. n. 20.* & Azor. p. 3. lib. 5. c. 269. 10.

RESOL.